

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

■ PRAVA I UREDNIŠTVO : ZAGREB, ILICA BROJ 31 III. KAT.
 RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

|| PRETPLATA : GODIŠNJE K 120, POLUGOD. K 60, ČETVRTGOD.
 K 30, POJEDINI BROJ K 4.— IZLAZI SVAKOG PETKA.

Veliko pitanje

(K problemu jedne jevrejske političke stranke.)

Dr. Siegmund Handler, Novisad.

Treba li onaj dio jevrejskog naroda, koji nastava državu SHS. danas da učestvuje u političkom životu zemlje na tradicionalni način jedne samostalne političke partije, ili ne? Zemlja ima ustav, koji se, uz dobru volju, može da nazove modernim, koji je iskićen blistavom opretnom moderne tvorevine, lijepim riječima.

Rok za opciju za strane države je istekao, a prema tomu mora da nestane uskraćivanje političkih prava onima, koji imaju pravo opcije. Postoje dakle svi uvjeti, koji omogućuju da jevrejski narod u državi SHS politički djeluje. To nazivam velikim pitanjem.

Svjetski cionistički pokret boluje od fatalne greške mimoilažene redosljedbe. Pokret iscrpljuje svoje sile na drugi korak, a da prije ovoga nije učinio prvog koraka. Velike razrožnosti, koje danas u jevrejskom narodu herojsko nastojanje cionističkog pokreta često čine više no problematičkim, nastaju odatle, što je iz najnovijeg razvoja židovskoga naroda ispao socijološki preduvjet političkog rada: društveno stapanje. Jedinstvenost materijalnih i etskih potreba je preduvjet društvenoga izgradjivanja, a društveno izgradjivanje je preduvjet političke aktivnosti. Današnji rad svjetske cionističke organizacije, nastojanje, da od Jevreja, razasutih svijetom, obrazuje jedan narod, jest analogon istorijskog stvaranja naroda. Istorijski proces tvorbe naroda jest konzekvencija onih prirodnih sila, koje djeluju u jednoj materijalno i etski homogeno opredijeljenoj narodnoj masi. Pandan ovih djelujućih i narodotvornih prirodnih sila je danas naša svijesna spoznaja, koja se u svjetskoj cionističkoj organizaciji razvija u prirodnu silu. Svjetska cionistička organizacija već je na putu, da ovu fatalnu pogrešku poremećene redosljedbe ukloni, tražeći i nalazeći lozinke za društveno stapanje Svejevrejstva.

U državi SHS mogli bismo da politički djelujemo, kad bi postojao preduvjet političkog djelovanja za ovaj maleni dio jevrejskog naroda: ekonomski i kulturno jedinstveno ustaljeno društvo, društvena jednovitost. Španjolski Jevreji u Staroj Srbiji, slavenski orijentovani Jevreji u Hrvatskoj i vojvodjanski Jevreji, koji govori i misli magjarski, sastavni su dijelovi jedne raznolikosti, a nijesu dijelovi jedne jedinstvenosti. Može li se u ovom tako raznobojnom jevrejstvu usta-

noviti jednolikost materijalnih i etskih potreba? Je li bez ove jedinstvenosti moguća jednovita politika?

Stojimo pred jednom odlukom. Imamo li da jevrejsko društvo ekonomski i kulturno izgradimo, ili da uvodimo jevrejsku politiku? Danas ne može u okviru jevrejstva u državi SHS biti govora o jevrejskoj politici. Ne smijemo se obmanjivati, ne smijemo vjerovati, da jedino naša zajednička biblijska prošlost dostaje, da nas jedinstveno poveže, jer ne smijemo da pustimo s uma, da je neposredna prošlost ovih sastavnih dijelova jevrejskog naroda u državi SHS s temelja raznolična. Politički nastup u formi jedne jevrejske stranke, koja bi trebala da u političkom životu države SHS dodje do uvažanja, bio bi samo onda opravdan, kad bi društvena jednolikost jevrejskog naroda — ekonomska i kulturna — u našoj državi već postojala. Ona ne postoji, pa bi prema tome osnutak jedne jevrejsko-političke partije bio fatalna pogreška jedne poremećene redosljedbe.

Ali pretpostavivši, da ova društvena jedinstvenost našega jevrejstva postoji i da se ne bismo trebali bojati, da bi se u jevrejsko-političkom životu španjolski Jevreji i oni, koji su ili hrvatski ili magjarski orijentirani, našli u međusobnom nerazumijevanju, i da bi morali da izvojshte dugotrajne, možda i mržnjom natrunjene unutarnje borbe, pa sve kad bi i bili našli jedinstvenu osnovku naših građanskih i svečovječkih potreba, ostaje opravdanost partajsko-političkog djelovanja u uobičajenom smislu više no problematičnom. Ima li apsolutna manjina, što je jevrejski narod u državi reprezentuje, izgleda, da će ikada doći do političke važnosti? Imamo li izgleda da državi politički koristimo, ili da od države putem politike išto za se postignemo? Da li je politika orudje u našim rukama, s kojim možemo da državi pomognemo? Da li je politika oružje u našim rukama, s kojim možemo da se branimo, ili da ušćujemo naše interese? Politika u uobičajenom smislu je sredstvo prošlosti. Ovim putem možemo doduše postići, da ćemo u parlamentu imati poslanike, koji će prekrasno i duhovito govoriti. Možemo čak i to postići, da ćemo imati jevrejskog ministra. Nu, jesu li poslanici ili jevrejski ministri ikada pomogli jevrejskom narodu, ja naglašujem, jevrejskom narodu? Oni su bili nesvijesni pripravljači gdje kojih pogroma. Jedino na ekonomskom i kulturnom području može da bude uspješno organizovanje jevrejskog naroda u državi SHS. Gospodarstvo je oružje u našim rukama, s kojim možemo da služimo državi, ono je oružje u našim rukama, s kojim možemo da štitimo naše interese. Jed-

nako kao što je engleski radnik izbjegavao politiku i znao da jedino putem radničkih sindikata očuva svoja prava i politički, to sam ja za to, da se jevrejski narod u državi SHS ponajprije organizuje ekonomski i kulturno, a ne politički.

Jevreji u državi SHS moraju da se ponajprije ekonomski i kulturno stope. To je prvi korak, što ga moramo učiniti. Za Jevreje poznaj samo jednu politiku u pravom smislu riječi, a to je palestinska politika. Ondje, gdje nas ima 14 milijuna, možemo da dodjemo do političke važnosti. Ovdje nas vodi do političkih prava put kroz ekonomsko područje.

Imigracija u Palestinu

Z. Finkelstein, London.

Nema popularnijeg pitanja za cionistički svijet, no što je pitanje imigracije u Palestinu. Premda ovo pitanje stoji u središtu cionističkog čak i jevrejskog interesa, postoje do sada ipak posve nejasne predodžbe o imigraciji u Palestinu, njezinoj naravi, mogućnosti i njenim granicama.

S jedne strane susrećemo preoptimističkim nazorima, koji graniče gotovo na naivnost. To su nazori onih, koji misle, da svaki Jevrej, koji može da si nabavi potrebni vizum i putne troškove, bez daljnega može lahko da putuje u Palestinu, gdje će bilo kako mu drago naći zaradu i da će se već bez poteškoća proturati.

Oni misle, da samo treba naredjenje vlade, po kojemu se vrata Erec Jisraela svakomu širom otvaraju, poticanje na iseljivanje u Palestinu sa strane Cionističke Organizacije, opskrba putnika sa putnim troškovima do Erec Jisraela i njihovo smještenje u dobre brodove. Ljudi ovih nazora misle, da je kapacitet Palestine već sada neograničen i posve neovisan o novčanim sredstvima Cionističke Organizacije, ili bolje, oni ne promišljaju mnogo i misle samo na ovo: Jevreji moraju svagdje da mnogo trpe uz malo opskrbnih mogućnosti, a ipak se kako tako proturavaju, pa će im to i u Palestini uspjeti.

Suvišno je da se o tome troše riječi, kako je naivan čak i opasan ovakav nazor. Najbitniji uvjeti za zdravu imigraciju jesu: a) priprava takovih uvjeta u zemlji, koji osiguravaju prispjelim imigrantima zaradu; b) briga o to, da u zemlju dodju onakove kategorije imigranata, koji se po svom radu ili njihovim sredstvima mogu najbolje da prilagode ovim uvjetima. U protivnom slučaju dovela bi svaka imigracija do katastrofe. To ne važi samo za Palestinu; čak u zemlji, kaošto je Australija sa svojim

ogromnim slobodnim površinama zemlje, sa svojim bogatim naseobinama i znatno razvatom produkcijom drže se gornjeg pravila; a ne primjenjuje se samo na strance, već i na Engleze, na pripadnike samoga britanskoga imperija, ma da se uvećanje broja Engleza i uopće bijelih smatra sa strane naseljenika u Australiji pitanjem narodne obrane i usprkos toga, što u Australiji ima stotine društava za promicanje imigracije.

To važnije su ovakove mjere za Erec Jisrael, zemlju, koja je tek u početnom stadiju kolonizovanja, gdje još nema ni industrije, ni razvitog gradskog života, gdje je poljoprivreda skopčana sa osobitim poteškoćama i gdje je veliki manjak na kućama za stanovanje. Imigracija u Palestinu mora se stoga da provodi u stanovitom skladu sa radnim sposobnostima i sredstvima samih imigranata i sredstvima Cijon. Organizacija za pribavu rada i sa opskrbnim mogućnostima za imigrante.

Samo se po sebi razumije, da se ovisnost imigracije od kapaciteta zemlje ni na koji način ne smije da shvati odveć mehanički. Bilo bi skroz krivo mnijenje, da imigrant mora — prije nego li dodje u Erec Jisrael — da ondje nadje posve osigurano namještenje ili ugovor za posao. Ovakovo shvatanje učinilo bi svaku imigraciju nemogućom. Mora se uvijek da vodi računa o sposobnostima imigranata, da se iza dolaska u zemlju prilagodi i teškim životnim uvjetima. Od važnosti je, da li imigrant ima izgleda na opskrbne mogućnosti u dogledno vrijeme i pod danim uvjetima, a ne da već nadje gotovo opskrbno vrelo. Stanoviti razmjer između radnih mogućnosti u zemlji i broja stanovnika ne može se pustiti s vida.

Isto se tako ne može izbjeći pojava, da u stanovito doba ima u Palestini nekoliko stotina nezaposlenih imigranata. Ovakovi rezervni radnici nijesu tako dugo opasni, dok se radi o neznatnim fluktuacijama. U svakom se imigracijonom pokretu opaža plina i osjeka. Ali nesistematsko privadjanje imigracijonih masa bez obzira na kolonizacijone mogućnosti i sredstva Organizacije, bilo bi katastrofalno za same imigrante i za budućnost narodne domaje. Ne smije se ni časka zaboraviti, da većina naših useljenika dolazi u Palestinu bez sredstava. Ima naravno među njima i takovih, koji su u svojim prijašnjim obitavalištima bili prilično imućni građani, ali im sada nakon izmjene njihovog novca sa visokom valutom u Palestini nije gotovo ništa ostalo. Od prvog dana njihova dolaska u Palestinu mora Organizacija da se za njih brine; mora da za njih plaća razne useljeničke takse, mora da ih za prve dane opskrbi sa stanom i hranom u useljeničkim domovima, a katkada to traje i tjedne; mora da se pobrine za liječničku pomoć, mora da im traži posao, da ih opskrbi čadorima, mobilnim kuhinjama itd. K tome dolaze ogromna sredstva, koja su potrebna za radna poduzeća sama, u kojima se imadu useljenici da zaposle, kao što su gradnje kuća, cesta i puteva, amelioracija zemlje, pošumljivanje i slično. Ali ne trebaju samo neimućni useljenici pomoći Organizacije, ne mogu se ni imućni useljenici u novoj zemlji prepustiti njihovoj sudbini. Ako je detaljista s malim

kapitalom, tad treba zajmova od institucija organizacije, da uzmogne započeti svojim poslovanjem; treba graditi kuću itd. dok postane samostalan. Ako je imigrant kapitalista, tad mora takodjer da se služi raznim informacionim uredima, koje uzdržava organizacija, zatim školama i sanitarnim uredbama, koje ne mogu da urede privatne osobe.

Ali ako se i gornji pogled na imigraciju u Erec Jisrael ukazuje kao obični proces prebacivanja ljudi bez mjere, koji ne računa sa sredstvima organizacije i s uvjetima zemlje, to je on kriv i opasan, ali nije ništa manje pogrešno drugo oprečno stajalište, koje najčešće susrećemo u onim jevrejskim slojevima, koji stoje na strani aktivnoga cionizma, a često i kod nekih cionista, koji hoće da budu hiperpraktični. Prema njihovom mnijenju mogli bi u prvo vrijeme samo izabranici poći u Palestinu, jer Palestina ni pod koji način ne može bar prvih godina da bude jevrejska imigracijona zemlja, koja bi mogla da prima velik dio jevrejskih emigrantskih masa. Da to nije ispravno, dokazuju jasno činjenice zadnjih godina. Već sad se u poratno vrijeme uselilo 20.000 emigranata i to pored svega što su još svježe bile rane zadate zemlji ratom i ako kolonizacijono djelo nije bilo spremno, a zemlja je godinu i pol stajala pod vojničkom okupacijom, koja onemogućuje pravu imigraciju. Broj jevrejskih emigranata iznosi u zadnje vrijeme 800 do 1100 mjesečno. Ako pomislimo, da broj židovskih emigranata u Argentiniju — prema mišljenju svih jedna zemlja za emigraciju — nije zadnjih godina prekoračio godišnje nekoliko tisuća, jasno je, da broj imigranata u Erec Jisrael kao u početnoj perijodi nije neznatan. Naravno da je pri tome igrao veliku ulogu entuzijazam i požrtvovnost naših halucim. U nijednoj zemlji ne bi naši emigranti podnijeli toliko poteškoća s tolikom strpljivošću, a drugi emigranti za Erec Jisrael sigurno to ne bi podnosili.

Kako je poznato, budžet je cionističke organizacije za kolonizaciju i imigraciju u Erec Jisrael, kako je primljen na zadnjem kongresu, minimalan, izračunan za najnužnije, što valja u narednoj godini učiniti u Erec Jisraelu. U tom je budžetu predviđeno 140.000 funti šterlinga za izdatke imigracije u užem smislu t. j. za troškove, koje ima organizacija da snosi za imigrante prije no što su našli stalnu udjelbu za rad; od te svote ima da se 50.000 funti potroše za stari jišub. Ali u istinu nije samo ovih 140.000 funti određeno za uzdržavanje i razvitak imigracije u Erec Jisrael, već cijeli budžet od 1 i pol milijuna funti šterlinga služi toj svrsi. Jer što drugo znače svi kolonizacijoni poslovi, ako ne olakšanje i omogućenje imigracije u Erec Jisrael? Da je ovaj minimalni budžet osiguran, bilo bi moguće da dovedemo u narednoj godini 25 tisuća židovskih imigranata u Palestinu. Taj broj nije neznatan i to ne samo sa stajališta kolonizacije, već i sa stajališta olakšanja procesa emigracije znatnog dijela židovskih imigrirajućih masa, koje sad uzalud kucaju na zatvorenih vratima gotovo svih imigracijonih zemalja. Ali ovih 25.000 židovskih useljenika, svršteni i kolonizirani u Erec Jisraelu, znače još mnogo veću potencijalnu masu budu-

ćih imigranata. Poznato je, da je najbolji agent za imigraciju sam dobro smješteni imigrant, a osobito se to vidi kod Židova, koji najviše drže vezu sa svojim rođacima i nakon što se naselio u novoj zemlji. Najvažniji faktor za povećanje židovske emigracije u Ameriku bili su sami imigranti, koji su čim su se smjestili u novoj zemlji, pomalo doveli onamo svoje rođake. Isto opažamo već sad kod imigracije u Erec Jisrael. Već sad polazi velik dio imigranata u Erec Jisrael na temelju poziva rođaka i prijatelja, koji su prije u zemlju došli, a ova će progresivno rasti s daljnjim razvojem Erec Jisraela.

Jedini uvjet da se omogući gore spomenuti broj emigranata za Palestinu u narednoj godini je osiguranje financijskih sredstava. Svaki dio toga budžeta znači drugim riječima osnutak hiljadu novih židovskih domova u Erec Jisraelu. Nikakove druge smetnje ne mogu i ne će biti na putu imigrantima.

Istina je, još uvijek oficijelno postoje ograničenja za židovsku imigraciju u Palestinu, koja su stala na snagu iza nemira od 1. maja u Jafi. Ali kako je već javljeno, bit će sve ustanove o imigraciji revidirane i postoji nada, da će se ukinuti većina ograničenja. Moramo reći, da se i kraj sadašnjih ograničenja mogu dovesti hiljade svježih imigranata u zemlju, ako imademo sredstva za njihovo zapošljavanje. Prošle godine dobila je cionistička organizacija pravo da preseli u Palestinu 16.000 obitelji (to znači nekoliko desetak hiljadu duša) pored onih, koji mogu da odu na svoju vlastitu odgovornost. Pa ako broj emigranata nije bio veći od 10 tisuća duša, tad je jedini uzrok tome, što organizacija nije imala nužna sredstva da zaposli veći broj imigranata.

Treba da je svakome jasno, da ključ k široj židovskoj imigraciji u Erec Jisrael ne leži poglavito u ovoj ili onoj odredbi iz Londona ili Jeruzalima, već u nastojanju svih židovskih centara da osiguraju sredstva, o kojima zavisi kolonizacija u Erec Jisrael. Pretežiti dio židovske emigracije stoji u odnošaju rastuće progresije prema tim sredstvima. Kad bi bio osiguran i onaj minimalni iznos, što ga je zadnji kongres odredio, ne bi najveća očekivanja židovske imigracije u Erec Jisrael bila preoptimistička.

Zaštita manjina na mirovnoj konferenciji u Genovi

U češkom listu »Prudy« objelodanio je Stjepan Osusky, čehoslovački poslanik i opunomoćeni ministar, članak pod gornjim naslovom, koji potanko razlaže poslanak i razvoj ideje zaštite narodnih manjina. Donosimo izvadak iz toga članka, koji nas kao Jevreje naročito zanima. (Ured.)

Predsjednik Wilson stavio je na mirovnoj konferenciji predlog, da se novim državama kao i onima, koje su u velikom opsegu proširile svoje područje, nametnu međunarodne obveze o zaštiti narodnih manjina. Ove obveze znatno su se proširile prema onima na berlinskom kongresu, jer obuhvaćaju osim vjerske slobode i slobodu narodnosti i rase. Ova misao nije nastala u Americi, premda ju je Wilson na konferenciji zastupao, jer ju amerikanizam ne poznaje, ona je — jevrejska mi-

sao. Wilson je ovu misao prihvatio od članova americko-jevrejskoga odbora pod vodstvom vrhovnoga suca W. Macka i Ljudevita Marschalla. Iza ove skupine stajali su u Parizu Feliks Frankfurter, predsjednik americkanskoga vijeća za radničku politiku i braća Kohen.

Vrhovno vijeće imenovalo je baveći se predlogom Wilsonovim 1. maja 1919. komisiju za preispitanje ovoga pitanja. U ovu komisiju ušli su: za Englesku Headlam, Marley i Carr; za Ameriku David. Hunter, Miller i Hudson; za Francusku Philippe, Berthelot i Kammerer; za Italiju Castoldi, a za Japan Adatui. Ova komisija za nove države i zaštitu narodnih manjina zaključila je odmah na prvoj svojoj sjednici, da se Čehoslovačka i Poljska, čija samostalnost će versajskim ugovorom biti svečano sankcionirana, imadu obvezati, da će preuzeti garancije za zaštitu narodnih manjina, ako to velesile budu zatražile. U tomu smislu formuliran je zaključak, koji je u versajski ugovor uvršten kao čl. 86. Tačnije ustanove nije ova komisija onda utvrdila, jer je bila imenovana tek 1. maja, a 7. maja imao se već versajski ugovor predložiti Njemačkoj. Radi toga je u taj ugovor unišao čl. 86., kojim se ove dvije države unapredak obvezuju, da će preuzeti garancije, koje će im se naknadno predložiti.

U komisiji raspravljalo se o zaštiti manjina najprije s Poljskom. Predsjednik poljske delegacije Paderevski nije odnosne klauzule htio prihvatiti, pa je 31. maja stvar došla pred plenarnu sjednicu mirovne konferencije. Paderevski zastupao je prijašnje svoje stanovište. Rumunjski ministar predsjednik htio je prihvatiti obvezu pod uvjetom, da bude nametnuta svim članovima saveza naroda. Čehoslovački ministar predsjednik Kramař priključio se izvodima Paderevskoga, a dr. Trumbić vidio je u toj obvezi spočitavanje kraljevini Srbiji, da se nije držala obveza berlinskoga ugovora iz godine 1878. Venizelos zauzeo je veoma diplomatsku pozu, pa nije ni prihvatio ni otklonio obveze. Predsjednik Wilson rekao je u svom govoru, da će Sjedinjene Države novim državama garantirati teritorijalni statut, kako je imao biti ustanovljen mirovnim ugovorima, samo u tom slučaju, ako će imati sigurnost, da će u tim novim državama bit takove prilike, koje ne će dovesti do tlačenja i novih trvenja. Clemenceau bio je proti klauzuli o zaštiti manjina. Engleski delegat Lord Robert Cecil, sin znamenitog marquisa Salisbura, koji je predložio klauzule o zaštiti vjerske slobode na berlinskom kongresu god. 1878., zauzeo se energično za zaštitu manjina.

Iza ove istorijske sjednice bilo je čehoslovačkoj delegaciji jasno, da će odnosne klauzule bezuvjetno ući u mirovne ugovore, pa je odlučila u sporazumu sa grčkom delegacijom, da živahno sudjeluje u radu komisije. Ostale interesovane države su to otklonile. Rezultati bili su veoma povoljni. Medju klauzulama o zaštiti narodnih manjina razlikujemo općenite, koje su ušle u sve ugovore i posebne, koje su uvrštene samo u neke od tih ugovora. Općenite klauzule, koje je prihvatila Čehoslovačka, Jugoslavija, Rumunjska, Poljska, Grčka, Austrija, Mađarska i Turska, su slijedeće:

1. Obveza, da država svim svojim stanovnicima bez obzira na njihovo podrijetlo, narodnost, jezik, rasu (pleme) ili vjeru zajamčuje potpunu zaštitu života i slobode.

2. Svi stanovnici odnosno države imadu pravo, da budu pripadnici svake konfesije, religije ili vjere, čije ispovijedanje nije u protimbi s javnim poretkom ili javnim ćudoredjem.

3. Odnosna država priznaje državljanstvo ipso facto svim osobama, koje su u doba, kada odnosni ugovor staje na snagu, imale zavičajno pravo na području ove države, u koliko nijesu pripadnici druge države.

4. Državljanstvo odnosno države stiće ipso facto svaka osoba, koja je na njezinom području rođena i ako nije porodom stekla državljanstvo druge države. (Ova ustanova tiče se naročito Rumunije, gdje su Jevreje smatrali inozemcima, premda su ne samo oni, nego i njihovi predci u Rumuniji rođeni.)

Mirovna konferencija nije smatrala ove teoretske zasade dostatnima za zaštitu, pa je ustanovila i neke konkretne predloge obzirom na školu i jezik. Ovamo spadaju ustanove o uzdržavanju škole i o uporabi materinjeg jezika pred oblastima. Nadalje se narodnim manjinama zajamčuje odgovarajući udio na svotama, koje su iz javnih zaklada (državnog budžeta, općinskog budžeta) određene za vjerski odgoj i dobrotvorne svrhe.

Naročite klauzule nametnute su Poljskoj, Rumuniji, Grčkoj i Turskoj za zaštitu Jevreja. U ugovoru s Turskom utvrđeno je, da Jevreji, koji žive u Palestini postaju ipso facto državljanji Palestine. Na predlog lorda Roberta Cecila ustanovljeno je, da se Jevrejima u tim državama ne može braniti, da svete sabat.

Da ove ustanove ne bi ostale na papiru, utvrđeno je, da su obveze o zaštiti narodnih manjina predmet međunarodnoga interesa, te da uživaju naročitu garanciju saveza naroda. Obzirom na praktičnu provedbu zaštite po vijeću saveza naroda usvojen je predlog čehoslovačke delegacije, da se vijeće saveza naroda imade baviti s prestupljenjem ovih klauzula samo onda, ako jedan član vijeća prihvati okrivljenje, te ga zastupa na vijeću.

Borba o Cijon

Od Asisa Doumeta, Hajfa.

Asis Doumet u Kajru 1890. god. rođeni Arapin, je jedan od najpoznatijih arapskih pjesnika. Ima evropski odgoj, te se naročito dugo vremena zadržavao u Njemačkoj. Povodom boravka prof. Adolfa Straussa u Palestini poslao je Asis Doumet redakciji »Haareca« slijedeći članak:

Prof. Adolf Strauss, koji uživa u arapskom svijetu dobar glas i koji je kod Arapa veoma obljubljen, doprineo je u svom životu mnogo k zbliženju izmedju Jevreja i Arapa. Za vrijeme rata pokazao je svoju naklonost prema Arapima time, što je u Budimpešti mnogo arapskih studenata materijalno podupirao i tako njihovu svojtu sebi zadužio. Kao Arapin htio bih da pozdravim g. prof. Straussa u stupcima »Haareca« sa nekoliko toplih riječi.

Sveta zemlja postala je na žalost arenom, u kojoj se dva naroda bore o svoju

egzistenciju. Na žalost se bojati, da bi ova borba mogla da potraje godine i godine, ako ovo zlo ne bude odstranjeno snažnom voljom za mirom. S jedne strane vidimo djecu Israela, koja su već jednom, u vrijeme Jozue, osvojila zemlju, na putu, da zemlju s nova, iako mirnim putem, osvoje. S druge strane žele suncem opaljena domaća djeca, kao nekoć njihovi predci Moab, Amalek i Edom, da to spriječe.

Žalosno je, da većina Arapa krivo misli, da moraju sa Jevrejima izvojsiti jednu borbu, dok jevrejski useljenici dolaze svojoj semitskoj braći bez mača, u prijateljskoj namjeri, da joj donesu bratsku ljubav i s ovom spojeni blagoslov. Ako to Arapi još nijesu uvidjeli, to leži djelomična krivnja u tome na Jevrejima, koji o svojim političkim i ekonomskim planovima pišu samo hebrejski, umjesto da pokušaju medju Arape proturati arapski pisane literature o cionizmu. Tako se dešavalo, da mnogi Arapi u riječima »Cijon« i »Cijonistička Organizacija« vide nešto neprijateljskoga. Što je do danas zanemareno, treba da se popravi.

Zao duh, koji je izmedju oba tabora stvorio duboki jaz, ispoljava se naročito drastično kod svakog dolaska jedne nove useljeničke ladje. Kad se koja nova ladja iz Trsta pojavi na horizontu, šapuću Arapi tajanstveno o dolasku novih cionista. Fantazijom se pretjeruju činjenice i izvedljiva masa sakuplja se u luci, koja je opkoljena sa arapsko-jevrejskom policijom. Dolje stoje barkari, zabrinuti i ogorčeni. Ovi priprosti ljudi misle samo na svoj jednostavni život i ni na što drugo.

S ladje čuje se pijev prispjelih. Zvuči kao molitva kod doprinošenja prvih žrtava opet osvojenoj domovini. Žarko božanski duh, koji ih sve ispunja i sa neodoljivom snagom iz sviju zemalja doveo u Palestinu, viri iz njihovih očiju, kao sjaj prvoga proljeća. Zasebni vedri smiješak na njihovom licu oduševljava mladića, kao i pokunjenog starca. Arapski barkari oko ladje susreću ih tmurnim i mrkim pogledima. Cijonistički činovnici ne zatajuju im, da će morati poći trnovitim putem. Ali smiješak s njihovih usana ne nestaje i njihove ruke ne smalakšu, jer goleme je njihova vjera i snažna njihova nada u budućnost njihova naroda. Oni prodiru u zemlju ne obazirući se ni na kakove pogibelji i oskudijevanja, kao da osjećaju zaštitu božanske ruke nad njihovim glavama. Kao dobro sjeme, koje pada na plodno tlo, sije udes ove ljude po cijeloj Palestini, da uživaju plodove svoga mirnoga rada. Pred našim se očima zbiva jedno od božjih čudesa. Ispunjavaju se riječi proroka, koji dovikuje kroz tamu stoljeća svome narodu: Ne boj se, jer ja sam s Tobom! S istoka donijet ću Tvoju djecu, a sa zapada ću je prikupiti. Reći ću sjeveru: daj mi je! a jugu: ne zadržavaj je! Dovedi moje sinove iz daljine i moje kćerke s kraja svijeta. (Ješaja 34, 5—6)

Keren Hajesod

Direktor Wassermann predsjedatelj njemačkog Keren Hajesoda. Kako smo već izvjestili, učinio je njemački apel na Keren Hajesod dubok dojam. U mnogim je općinama odmah iza objelodanjenja Manifesta stvoren posebni Keren Hajesod odbor, koji će pospješiti priključak svih prijatelja Keren Haje-

soda. S velikim elanom priključili su se židovski muševci privrede Keren Hajesoda, jer su osjećali, da velikodušna izgradnja Palestine pretpostavlja snažne javne institucije. Sredinom februara bila je situacija za Keren Hajesod već tako zrela, da se moglo pristupiti izboru prezidija i centralne uprave. Uz veliko učestvovanje održala se dne 21. februara u Berlinu odlučna sjednica. Nakon pozdrava generalnog konzula Landa u izvješću je dr. Arthur Hantke o stanju Keren Hajesod-akcije u svijetu, a napose uspjesima i planovima u Njemačkoj. Uz veliko odobravanje prisutnih izabran je g. Oskar Wassermann, direktor Njemačke banke, predsjednikom. Kao potpredsjednici izabrani su gg. generalni konzul Landau i dr. Hantke. Preuzimajući svoju dužnost naglasio je direktor Wassermann, da njegov rad unutar Keren Hajesoda može da bude njemačkim Židovima jamstvo za nepartijski karakter palestinskog djela, jer on stoji izvan svake partije i služiti će samo misli za izgradnju Palestine. Držimo da možemo dodati, da njemačko židovstvo u činjenici, da je Wassermann preuzeo upravu njemačke Keren Hajesod akcije ima ne samo političko jamstvo, već i dokaz, da prvi privredni stručnjaci smatraju djelo obnove Erec Jisraela uspješnim.

Keren Hajesod kampanja u Sjedinjenim Državama. Dosadani rezultati rada druge evropske Keren Hajesod delegacije u Sjedinjenim Državama moraju da ispune svakoga Židova dubokim zadovoljstvom. Neumorna nastojanja Nahuma Sokolova, prof. dr. Otto Warburga, dra. Aleks. Goldsteina, Vlad. Zaboťinskya i colonel Pattersona dovelo su do toga, da židovstvo cijelog amer. kontinenta stoji pod dojmom Keren Hajesoda. Rečenim muševcima uspjelo je u kratko vrijeme, da mobilišu dobre namjere američkoga židovstva tako, da će Palestina, ako će se židovska diaspora povesti za primjerom američkih Židova, imati sretnu budućnost. U svim gradovima, u koje je stigla delegacija, priređen joj je oduševljen doček, svagdje sudjeluju oblasti u velikim skupštinama, a cjelokupno američko novinstvo donosi pored slika članova delegacije pune stupce članaka o razvoju palestinskog obnovenog djela. Sokolovljev prijem kod Hardinga pobudio je i interes hrišćanskog pučanstva, te nam iz mnogih gradova javljaju, da svećenici u skupštinama oduševljeno podupiru delegaciju, da posluže renesansi najstarijega naroda. Tako javljaju iz San Antonia u Texasu, da se ondašnji biskup Johnson, poznati autoritet na polju crkvene povijesti, dragovoljno javio za saradnju i da je već s uspjehom i radio za Keren Hajesod. Pojedini gradovi s velikim židovskim pučanstvom upravo se nalječu da postignu što bolje uspjehe za Keren Hajesod. Posljednje vijesti javljaju, da je u mjesecu januaru postignut rekord u radu za Keren Hajesod u Sjedinjenim Državama, te je ukupno u gotovome unišlo 302.000 dolara. Neizmjerni rad delegacije vidi se po tome, što je ta svota osmerostruka onoga, što je unišlo u mjesecu oktobru 1921. Delegacija i američka uprava Keren Hajesoda duboko su uvjereni o uspjehu, pa je uprava američkog Keren Hajesoda javila direktoriju u Londonu, da će moći na temelju sadašnje kampanje poslati svake nedjelje 10.000 funti šterlinga u Palestinu. Ovih dana radi se grozničavo u New-Yorku na pripremama za mjesnu kampanju, koja će započeti 15. marča. Dva milijuna ovoga grada smatraju se obvezanima da dadu primjera cijelom židovskom

svijetu namaknućem iznosa od 3 milijuna dolara. Ostvarenje ove nakane iziskuje dobru organizaciju. Predsjedništvo američkog Keren Hajesoda primio je poznati cionista Schweitzer, koji je uvijek bio jedan od najrevnijih podupiratelja praktičnog palestinskog rada, te je i ovaj puta dao oveći iznos — 300.000 dolara — za Keren Hajesod. Ako će Židovi u Evropi slijediti pozivu Keren Hajesoda osigurana je velikodušna izgradnja Erec Jisraela.

Keren Hajesod u Americi. Cionistička delegacija putuje po udaljenijim dijelovima Unije za Keren Hajesod. U Pittsburgu su govorili Sokolov, prof. Warburg i Aleksander Goldstein na jednom meetingu, koji je donio Keren Hajesodu jako velike upise. Jabotinsky je na turneji kroz cijeli Texas, te će posjetiti gradove Fort Worth, Dallas, Waco, San Antonio i Galveston, u kojima boravi mnogobrojno židovsko stanovništvo. Iz sviju središta javljaju velike uspjehe za Keren Hajesod.

U sjednici američke središnjice za Keren Hajesod, koja se održala 18. januara u Newyorku, izvijestio je blagajnik Conheim jako optimistički o sve većim iznosima, koji ulaze za Keren Hajesod. Osim nekoliko milijuna dolara upisa, uplaćeno je već u gotovom preko jednog milijuna dolara, a uplate sve većma rastu. Zadnjih dviju nedjelja doznačeno je po 12.500 funti nedjeljno u Palestinu.

Keren Hajesod na XII. cionističkom kongresu. Prijatelje Keren Hajesoda veselit će sigurno brošura, koju je izdao centralni biro cionističke organizacije u »Jüdischer Verlag«. Pod naslovom »XII. cionistički kongres« donosi ova brošura u bitnome referate, koji su držani od pojedinih upravitelja Keren Hajesod akcije. Pored zaključaka, koje je kongres stvorio glede Keren Hajesoda, sadržaje knjiga sve važnije kulturne, ploitičke i gospodarske referate na kongresu. Uslijed toga je ova knjiga vrlo podesna za unapredjivanje rada Keren Hajesoda.

Iz židovskog svijeta

Židovska autonomija u Letskoj. Letski parlament primio je zakonsku osnovu o pravima narodnih manjina. Osnova židovske autonomije sadržaje četiri odsjeka, od kojih se prvi bavi pravima židovske narodne zajednice, drugi organima židovske narodne zajednice, treći kućanstvom autonomnih institucija, i četvrti položajem židovske narodne zajednice prema vlasti. Svi letski državljani židovske narodnosti sačinjavaju prema § 116. letske ustava za udovoljenje svojih narodno-kulturnih potreba, autonomnu židovsku narodnu zajednicu javnopravnog karaktera. Prema nacrtu spada u djelokrug autonomne židovske narodne zajednice: a) cjelokupno židovsko školstvo; b) osnivanje i uprava svih uredaba, koje služe nacionalno kulturnom razvitku letske Židova; c) socijalna skrb, u koliko je ne vrši država ili općina; d) skrb za javne religiozne potrebe židovske zajednice s izuzetkom uzdržavanja sinagoga.

Kao organi autonomije funkcioniraju: Narodno Vijeće s predsjednikom, odbor s predsjednikom, mjesne narodne općine i imenovani i birani izvršni organi.

Narodno Vijeće sačinjava židovski parlament, čiji se zastupnici biraju prema državnim zakonima za parlamentarne izbore. Zastupnici biraju se na tri godine, te dobivaju za vrijeme zasjedanja diete i putne troškove. U Narodno Vijeće biraju se 50 poslanika. Narodno Vijeće ima da zaključi o predlozima k promjeni i nadopunjenju zakona, kojim se uređuje autonomija, da izdaje naredbe u djelokrugu autonomije, te da raspisuje poreze i podavanja za narodnu zajednicu, da ispituje i potvrđuje godišnji budžet, te da bira egzekutivu i sve funkcionare centralnih autonomnih oblasti.

Prvu stanicu autonomije sačinjavaju mjesne narodne općine, kojima je podređena skrb za narodno kulturni život i koje su ovlaštene da podignu komunalne poreze. Svi zaključci općine trebaju potvrde odbora.

Za pokriće izdataka ima židovska narodna zajednica, da dobije prema jakosti svoga pučanstva od države, odnosno općine, doprinose.

Pored toga ovlašteno je židovsko Narodno Vijeće, da ustanovi nametka direktnom državnom porezu, koji je obvezatan za članove židovske zajednice. Svi zaključci Narodnoga Vijeća ima da se predlože ministarskom vijeću, koje pristoji pravo, da predlaže senatu ukinuće nezakonitih zaključaka. Zaključci, protiv kojih nije u roku od 14 dana stavljen prigovor, su pravovaljani. Židovska narodna zajednica mora ministarskom savjetu svake godine podnijeti izvješće o svome radu. Od osnutka posebnog židovskog ministarstva odustali su letske Židovi.

Kongres židovskih općina u Litavskoj. Kongres židovskih općina održan je u Kovnu. Nakon pozdrava predsjednika daje zastupnik demokratske frakcije Černihov izjavu protiv ortodoksa, koji ugrožavaju »svojom sredovječnom vjerskom zajednicom« pravu narodnu autonomiju. Dr. Rahmilović prosvjeduje protiv govora, kojim se vrijeđaju vjerski osjećaji velikog dijela delegata, pa u znak prosvjeda odoše članovi Ahdusa i Mizrahija iz vijećnice. U prezidij birani su dr. Solovejčik, dr. Rahmilović, zalim Kark, Abramović. Zastupnici radničke grupe dali su izjavu, da se bore za oslobodjenje proletarijata, a protiv klerikalizma i hebreizacije. Iza toga izvjestio je dr. Rahmilović o radu Narodnog Vijeća. U svome referatu razložio je smjernice rada Narodnog Vijeća. Naglasio je, da Vijeće sastoji iz raznih partija, ali da je na svim poljima rada vazda vladalo jedinstveno shvaćanje. I frakcija na Sejmu radila je u tome smjeru. Premda Narodno Vijeće dugo vrijeme nije bilo legalizirano, vlada je s njime vazda pregovarala. U kulturnom radu Vijeće je čuvalo neutralnost, te je jednako podupiralo sve institucije. Prema vani bilo je Vijeće uvijek složno i tome se ima da zahvali, da je židovska autonomija priznata u ustavu. Vrlo živo radilo je Vijeće na polju socijalne skrbi. Nakon ovog referata odgođena je sjednica, da bi pojedine frakcije mogle zauzeti svoje stajalište.

Iščekuje se dolazak generalnog tajnika židovske delegacije u Parizu, dra. Mołzkin, koji će biti svečano dočekan u znak zahvalnosti i priznanja za njegov rad.

15. februara, na godišnjici osnutka litavske republike, bilo je velikih manifestacija. Vojnički odredi, koji su sudjelovali na svečanosti, prošli su i pored vojničkog Kasina,

u kojem se drži kongres općina. Kad se na balkonu pojavio prezidij kongresa iskazali su mu vojni odredi počast.

Autonomija Židova u Litavskoj. Na predlog ministarstva za židovske stvari zaključila je vlada da uvrsti rabine u kategoriju državnih činovnika i da im njihova beriva isplaćuju državne blagajne.

Ministarstvo za židovske stvari razaslalo je svim židovskim općinama cirkular o vodjenju židovskih matičnih knjiga. Ove se imadu voditi na litavskom, hebrejskom i jidiš-jeziku.

Grčka vlada i svetkovanje subote. Grčki ministar Rhallis je u riješenju podneska solunskog rabinata, da se sajmovi prelože sa subote na drugi jedan tjedni dan, odredio, da se od sad imadu sajmovi održati u srijedu. Na razne proteste atinskih trgovaca odgovorio je ministar ovo: Dao je preložiti održanje sajмова na srijedu, jer su se i prije na taj dan držali, a ilegalna odredba, da se sajmovi drže subotom, uslijedila je pod vladom Venizelosa. Vlada vratila se k starom uzusu, da zaštiti trgovačke interese židovskog pučanstva. Kao ministar civilizovane zemlje imade dužnost, da židovskim građanima zajamčuje jednakopravnost i da im dade mogućnosti da obave svoje poslove bez prisile, da se ogriješe protiv svojih vjerskih dužnosti. U interesu je samih konzumenata, da se sajam održi na dan, na koji mogu doći što više trgovaca, jer se time pojeftinjuje roba. Zahtjev za održavanje sajma u subotu značilo bi isključenje Židova, što je nedopustivo.

Židovi Transilvanije i izbori u Rumunjskoj. Iz Cluja javljaju: Židovska narodna stranka izdala je manifest na Židove Sedmogradske, Banata, Marmaroša, u kojem se veli, da je uslijed hrdjavog sastava izbornih listina onemogućeno Židovima u Transilvaniji da stupe u izbornu borbu, pa da uslijed toga ne će postaviti oficijelnih kandidata. Prepušteno je pojedincima da kandiduju, a židovska će narodna stranka podupirati svaku ovakovu kandidaturu. Drugim partijama neka Židovi dadu samo onda svoj glas, ako otvoreno i pismeno izjavljuju, da će se zauzeti, da se čim prije provedu zaključci konferencije od 1. decembra 1918., kojima se zagaranuju narodna prava židovske manjine, nadalje da se židovski građani, koji svetkuju subotu oslobode od obligatornog nedeljnog počinka. Konačno protestira protiv toga, da je židovskom narodu onemogućeno, da dodje do parlamentarnog zaključka.

Položaj Židova u Madžarskoj. Pod pritiskom evropske kontrole prestali su za neko vrijeme progone Židova u Madžarskoj, no kako nam zadnje vijesti iz Budimpešte javljaju spremaju »budeći se Madžari« ponovno progone. U javnim skupštinama, u letacima, otvoreno pozivlju na pogrome, a da nigdje vlasti ne stanu na put ovim zločinačkim elementima.

Zakon o ukinuću pravnih ograničenja Židova u Poljskoj. Na zadnjoj sjednici Sejma je na prijedlog zastupnika patra Lutoslavskoga zaključeno, da se zakonski projekat o ukinuću, pravnih ograničenja Židova skine s dnevnoga reda. Za-

stupnik dr. Thon odgovorio je u vrlo oštrm govoru na izvode Lutoslavskoga, koje je označio sramotom za poljsku državu. Kod glasovanja primljen je pretežitom većinom prijedlog Lutoslavskoga.

Iz cijonističkog svijeta i Palestine

ISTINA O PALESTINI.

Northcliffe-ove novine, a prije svega »Daily Mail« vode sad živahnu borbu protiv židovskog rada u Palestini. Kako je poznato, sligao je u januaru lord Northcliffe u Jeruzalim, gdje su ga arapski veleposjednici »informirali« o položaju u zemlji. Arapi razvili su bučnu propagandu, koja je mirni koncert po židovskim pionirima kolonizacije na blagodať Palestine vođenih plugova i kovača nadvikala. Prvi odjek arapske agitacije — s kojom cijoniste nijesu korak držali, jer sva sredstva upotrebljavaju za izgradnju zemlje, — bio je članak lord Northcliffea u »Timesu«, koji je od drugih listova Northcliffe-ove naklade očito smatran signalom za napadaj protiv uspostave Palestine po Židovima. Od onda publicirane su u »Daily Mail«, »Times« i »Evening News« nove tvrdnje, koje bi imale da krnje židovsku poziciju u Palestini. Većinu članaka pisali su poznati protivnici cijonizma lord Sydenham i Islangton. Cijonistička organizacija ostala je mirna i očuvala dostojanstvenu trezvenost prema toj kampanji u uvjerenju, da će nepartijska, nikakovom agitacijom uplivišana istraga o položaju u Palestini biti njoj u prilog. U tom je smislu upravio predsjednik organizacije prof. dr. Weizmann pismo »Timesu«, u kojem se veli:

»U uvodniku, koji je danas izašao u »Timesu« priključujete se predlogu lord Northcliffe-a, koji traži, da se položaj u Palestini ispita po kompetentnom i nepartijskom autoritetu.

Ne želim da ispunim stupce Vašega lista dugim razlaganjima o cijonističkoj stvari, koju potpuno obrazlaže brošura, što ju je izdala cijonistička organizacija pod naslovom »Istina o Palestini«.

Hoću da se ograničim na to, da Vam kažem, da bih ja sa svoje strane — a uvjeren sam, da mogu da govorim u ime pretežite većine mojih sumišljenika — vrlo srdačno pozdravio ovakovu istragu, i da mi ne bi bilo ništa milije no najveća javnost.

U istom smislu pisao je i poznati pisac Israel Cohen »Daily Mailu«, koji na temelju prvog blagajničkog izvještaja palestinske civilne uprave dokazuje neispravnost protucijonističkih napadaja. »Daily Mail« doduše naglašuje, da Cohen pobija cijeli niz tvrdnja, koje nije lord Northcliffe poslavlja i uvjerava svoje čitatelje, da je list svojim »izvještajima« doprinio tome, da su objelodanjena ova izvješća o stanju u Palestini. Ali kakogod i štogod uradili protivnici cijonizma: židovstvo će sve više sabijati svoje redove, da razvitkom svojih stvaralačkih snaga pred cijelim svijetom dokaže neosnovanost ovih spletki.

A. D. Gordon. Iz Jeruzalema javljaju, da je u Jafi umro poznati jevrejski pisac i radnički vodja A. D. Gordon u dobi od 65 godina. Gordon bio je prije kratkog vremena u Beču, da konzultira liječnike, no nije mogao naći pomoći. Umro je na upali pluća. U svome testamentu izrazio je želju, da se unutar godine dana njemu ne posveti ikakovo posmrtno slovo.

Vladin zajam kod židovske kolonijalne banke. Palestinska vlada službeno javlja: Već se dugo namjeravalo graditi ceste Gederah-Rehobot-Rišon le Cijon, koja ima da spoji cestu Jafa-Jeruzalim i Gaza-Latno. Velika važnost ovoga prometnoga puta već je dugo uočena, ali nedostatak sredstava spriječio je izvedenje gradnje. Sad se vladi ponudio novac pod uvjetom, da rad izvedu židovski radnici. Iznoš, koji je vladi stavljen na raspolaganje, pokriva dvije trećine troškova gradnje, te se daje vladi beskamatno na tri godine; jednu trećinu troškova namaknut će mjesni komiteji. Obzirom na povoljne uvjete zaključila je vlada, da prihvati ponudu. Rad stajat će pod nadzorom vladinog odsjeka za javne radove. Ponuda zajma uslijedila je, kako doznajemo, po židovskoj kolonijalnoj banci, koja na taj način hoće da upliviše na palestinsko radno tržište u saglasju s interesima zemlje u korist židovskih pionira.

Banka udruženih židovskih kolonista. Primjer za inicijativu židovskih kolonista u Palestini daje zaključak, koji je nedavno stvoren na godišnjoj konferenciji »poljoprivredne zadruge židovskih kolonista u Palestini«. Prema ovome zaključku ima da se osnuje kreditna banka za sinove kolonista i radnika za unapređivanje akcija u visini od 5 funti šterlinga. Provedenje u trgovačkom registru ima da uslijedi kad će biti uplaćeno 10 posto nominalnog kapitala.

Pitanje koncesije za proizvodnju ulja. U jednoj od posljednjih sjednica engleske donje kuće pitao je član Malone o razvoju dobivanja ulja u Palestini. U svome odgovoru izjavio je državni tajnik za kolonije: »Od britske okupacije ovamo nije nijednomo društvu ili grupi podijeljena koncesija za dobivanje ulja u Palestini. Neka društva i grupe traže doduše ovakove koncesije, jer su im prije rata bile podijeljene po otomanskoj vladi. Čim će biti zaključen mirovni ugovor s Turskom, raspravljat će se o ovakovim zahtjevima u smislu odsjeka VI. ugovora. Pojedinih društvima podjeljena je dozvola, da na onim površinama, za koje isliču da im je podjeljena koncesija, mogu praviti pokušaje. Ove dozvole ne čine prejudic za pitanje opstojnosti zatraženih prava. Dobivanje ulja ne će biti dozvoljeno dok ne nastupe sredene političke prilike (trafifikacija mandata).

Radno tržište u Jeruzalimu. Prema trgovačkome izvještaju »Haarec« nije položaj jeruzal. obrtnika nepovoljan. Samo malo strukovnih radnika ostalo je nezaposleno. Pored toga nisu nadnice niske; kreću se između 4 do 20 šilinga dnevno. Neki zarade još i više. Ali to se odnosi samo na stabilne radnike, koji su već dugo godina u Jeruzalimu. Od novo prispjelih haluca malo ih je našlo zarade. Jeruzalemski obrtnici dijele se u 3 kategorije: 1. obrtnici sa stalnim zanimanjem kao krojači, postolari, stolari, kamenari, slagari i slični, koji imadu posla preko cijele godine. Izim slagara rade svi na svoj vlastiti račun. 2. obrtnici, koji nemaju stalan rad kao tokari, zlatari, urari, pisci tona i drugih ritualija i t. d. Ovi obrtnici ovise o prometu turista i eksportu. U zadnje vrijeme došlo je malo turista u zemlju, a uslijed visoke palestinske valule nije se moglo eksportirati u Srednju i Istočnu Evropu, tako da je položaj ovih obrtnika vrlo težak, pa su mnogi počeli da uče drugi zanat. 3. neprofesionalni radnici. To su većinom halucim, koji nemaju posla. 30 je osoba našlo zarade posredstvom ureda za javne radove na raznim mjestima, 70 uposlano je kod gradnje sirofišta Diskin, 70 u

radničkoj legiji za pripremu građevnog kamena za neke gradnje a 8 radi na gradnji sinagoge Durat Josef, a zarađuju dnevno tri do šest šilinga. Halucim, koji nemaju zarade, naročito u prvo vrijeme nakon njihova dolaska, dobivaju potporu od emigracionog ureda, od radničkih blagajna i drugih institucija. Jeruzalim broji oko 1300 ručnih radnika, većinom sefardi. Jedno 250 organizirani su u raznim savezima i kooperativima. Savez slagara broji 80 članova, od kojih su 18 zaposleni kod »Haarec« a 20 kod »Doar Hajom«. Da se suzbije jaka inozemna konkurencija, koja naročito ugrožava egzistenciju krojača i postolara, morala bi se na inozemne proizvode udariti visoka carina, kako je to učinjeno u zaštiti fabrikacije cigareta. Strukovni radnici ne trpe nikako od arapske konkurencije, jer u koliko i Arapi imaju strukovnih radnika traže i oni visoke nadnice. Velika je konkurencija kod nestručnjačkih radnika, jer je diferencija u nadnicama između židovskih i arapskih radnika 100%. Kraj svega toga namještau židovske radnike, jer mnogo više urade na dan no arapski radnik, o čemu se bilo lako uvjeriti kod radova na javnim cestama.

Iz Jugoslavije

DOPIS IZ NOVOGSADA

Misao jevrejske renesanse u nacionalnom i kulturnom pogledu ulire si od prevrta ovamo i u nas put i zahvaća sve to šire jevrejske krugove, u kojih dozrijeva spoznaja, da jevrejstvo kao zajednica ima svojih zasebnih nacionalnih i kulturnih zadataka.

Metode, kojima se nastoje da postignu ciljevi, što ih ovi zadaci namiču zvanim radnicima, nijesu baš najsretnije, pa stoga uz gdje koji lijepi uspjeh moramo da zabilježimo i neuspjehe, koji se naročito zapažaju u cionističkom radu.

Predaleko bi vodilo, da u okviru ovoga dopisa iznesem sve policaje i pokušaje, što ih dava odnosno poduzimlje čitavi niz za stvar oduševljenih radnika dobre volje, da uzdrže živim interes za promicanje jevrejsko-nacionalnog i kulturnog rada. Od pripravnih radova za osnutak Jevrejskog nacionalnog Saveza, pa sve do najnovijeg okršaja u pogledu ishodjenja prava na jevrejsku nacionalnu školu, mnogo je utrošeno energije i pokazana oduševljena predanost radu za jevrejsku stvar. I ako pozitivni rezultati ne odgovaraju ovome radu, ima se to u glavnome da pripiše nedostatku svrsishodnog organizovanja rada, a možda ne u zadnjem redu nedostatku osjećaja pojedinih inače dragocjenih radnika, da mimo osobnih momenata svu svoju sposobnost i snagu slave u službu same stvari.

Nu sve u svemu možemo sa radošću ustanoviti, da se u nas jevrejski život sve to više budi i da smisao za stvarnost sve to više dobiva na terenu.

Budu li se svi naši radnici za jevr. stvar dovinuli do ove spoznaje, moći će se s vremenom Novisad razviti u jaki jevrejski nacionalni i kulturni centar za Vojvodinu.

Od aktuelnih događaja iznosim, da je dne 19. o. m. sazvalo predsjedništvo općine izvanrednu glavnu skupštinu radi jevrejske škole, koja se ima da raspusti kao konfesionalna. Nakon govora gg. Laszla i dr. Lustiga govorio je u ime cionista dr. Sattler o važnosti židovske škole, koju možemo danas samo onda održati, ako je tražimo kao narodnu školu, pošto država ne

priznaje konfesionalne škole, a privatne dopušta samo u mjestima, gdje nema državnih. Ako hoćemo školu, moramo je tražiti kao nacionalnu, pa je u tom smislu stavio predlog. Ovaj predlog kao i vrlo stvarna razlaganja dr Sattlera uzbunila su asimilante, koji su vrlo oštro reagirali i iz jedne smiješnosti zapali u drugu. Jedan drži, da su Srbi neprijatelji cionizma, drugi smatra jevrejski jezik mrtvim. Konačno je zaključeno, da se pošalje velika deputacija s novim memorandumom vladi, te da se zatraži jevrejska državna škola sa srpsko-hrvatskim nastavnim jezikom. Prelazni jezik imao bi da bude mađarski ili njemački.

U kulturnom pogledu nastoji se priredjivanjem predavanja upoznati naše Jevreje sa jevrejskom povijesti, kulturom, znanosti i literaturom, Sve to više redaju se predavanja, interes je zadovoljujući i debate, koje se iza predavanja ispoljuju mnogo doprinosaju uzdržanju i širenju sve to jačeg interesa i za savremene potrebe i ciljeve jevrejskog naroda. Mnogo pažnje posvećuje se odgoju djece u jevrejskom duhu, a nadati se je da će i učenje hebrejskog jezika iza čednih početaka vremenom proširiti krug učenika. Konačno hoću da spomenem i agilni rad jevrejskih športskih društava, koja uvadjanjem sviju grana športa rade na fizičkoj regeneraciji jevrejskog naraštaja.

Ivi.

Bernard Bauer. U nedelju, dne 19. februara umro je u Sarajevu gospodin Bernard Bauer, veletrgovac iz Požege, te je u ponedjeljak u Sarajevu pokopan. Pokojni Bauer bio je član predstoništva požeške bogoštovne općine, dugogodišnji predsjednik Hevre Kadiše, koja ga je za njegove zasluge imenovala začasnim članom. U njemu gubi član Radnog Odbora Saveza cionista Jugoslavije, g. dr. Hugo Bauer svoga oca. Zihrono livraha!

Hebrejska priredba »La Glorie« u Sarajevu. Dne 13. februara priredilo je jevrejsko potporno i kult. društvo »La Gloria« jedno hebrejsko veče u Narodnom Pozorištu. Ideja društvenog odbora, da umjesto uobičajene zabave priredi ovakovu priredbu je svake hvale vrijedna, tim više, što se je na to pazilo, da to bude ujedno i propagandističko-manifestaciona priredba i za hebrejski jezik i za naš nacionalni pokret. — U jednom i drugom pogledu postignut je lijep uspjeh, jer je tom priredbom opet javno dokazano, da je hebrejski jezik, živ jezik, jezik ulice i društva i da se u tom jeziku može i pjevati i plakati. A nama je nužno, da ovu staru istinu u našoj sredini nebrojeno puta ponovimo, jer se baš kod nas sa malo interesa i truda daje odgojiti cijeli hebrejski naraštaj. Nadamo se, da je Glorijina priredba pridonijela dobar dio tome, da se naši roditelji više zauzmu za hebrejski odgoj svoje djece i da školi »Safa Berura« posvete više pažnje. — I u nacionalno-propagandističkom smjeru moralo je ovo veče da dadne uspjeha. I ako smo mi već davno podmakli od onih vremena, gdje se je ovakim više naivnim slikama uplivišalo na narod, to se ipak ne može odreći, da kucaj jevrejskog srca postaje življi i da se oduševljenje za čas ponovno rasplamt, kad se, pa makar u imaginarnim slikama, iznese pred gledaoca ono, što mu je najsvetije i najusavr-

šenije. Duša naroda je mehka kao u djeteta, pa se i najjači ne može oteti općoj sugestiji.

Priredbu je otvorio gosp. Avram Capon prigodnim govorom na španjolskom jeziku, gdje je oduševljenim riječima svratio pozornost slušatelja na veliki i sveti pokret jevrejskog preporoda i na proročansku misiju besmrtnog Herzla. Zatim je slijedila deklamacija »Ivrin anahnu« (»Židovi smo«). Iza toga odigrana je pozorišna igra u 2 čina sa alegorijom i pjevanjem »Šivat Cijon« (Povratak Cijon«) na hebrejskom jeziku. Poslije ovog komada deklamovano je »Israel usfato bagola« (Izrael i njegov jezik u prognostvu). Veče je zaključeno kratkom igrom u 2 čina »La Fiesta de los arvoles« (Svečanost drveća) na španjolskom jeziku. To je prigodna igra sa tendencom, da iznese opšte i nacionalno značenje Tubišvata, koji je ove godine upravo bio toga dana.

Sva ova djela, koja su te večeri izvedena, su samostalne radnje našeg poznatog radnika g Avrama Capona, koji je te večeri bio od slušatelja burno pozdravljen i dugotrajnim pleskanjem nagradjen za svoj trud. Sva ova djela odišu visokim idealizmom, čistim čuvstvom, koje nadoknadjuje mnoge nedostatke. Gosp. Capon, taj sijedi, neustrašivi idealista i borac, dao si je vanredno mnogo truda za ovu večer, te je ne samo stavio na raspolaganje svoja djela, spjevao i napisao neke prigodne stvari, već je i pri režiji i izvedbi svojim neumornim radom natkrililo mnogog mladića.

Mi se ne možemo upustiti u specijalnu ocjenu pojedinih djela, niti se smatramo kompetentnim za ovakov sud. Tako isto mi ne polažemo ovaj puta osobitu pažnju na pojedinosti izvedbe, jer nam je više pred očima tendenca, o kojoj smo uvodno govorili.

Učenicima i učenicama hebrejske škole »Safa Berura«, koji su kao diletanti igrali ide priznanje, da su velikim marom dosta dobro udovoljili svojoj teškoj zadaći. Mjestimice je režija i previše tražila od tih slabih sila. — Kod inscenacije i režije istakli su se gg. H. Papo i g. Djaen.

Posjeti je bila veoma dobra. Kuća je bila gotovo potpuno rasprodana. Osobito nas je veselilo, da smo ovaj puta u pozorišnoj dvorani vidili veliki broj naših starih domaćih ljudi, kojima je ovaj puta »Gloria« dala prilike, da provedu jedno ugodno veče. Napadno je bio slab odziv sa strane aškenaskih Jevreja, što se po našem mnijenju ima poglavito svesti na slabu propagandu, tako, da mnogi od onih, koji bi za hebrejsko veče imali interesa, nijesu pravo ni znali za ovu priredbu.

Materijalni je uspjeh bio dobar, te i u tom pogledu može »La Gloria« biti zadovoljna. Polovina čistog prihoda određena je u korist hebrejske škole »Safa Berura« tako, da je ovo veče imalo kraj moralnog još i materijalno značenje za širenje hebrejskog jezika u Sarajevu.

(»Židovska Svijest«.)

Glavna skupština »Ivrije«. Na glavnoj skupštini »Ivrije«, društva narodno židovskih akademičara iz Kraljevine SHS u Brnu od 2. II. t. g. izabran je za ljetni semestar slijedeći odbor: Predsjednik: Stanislav Bien, cand. ing.; potpred-

sjednik: Miroslav Spitzer, cand. ing.;
tajnik: Daniel Kabiljo, cand. ing.; bla-
gajnik: Imre Goldberg, stud. ing.;
knjižničar: N. Wertheim, stud. ing.;
odbornik: Julijo Goldner, stud. ing.

Sabirna akcija za Židovsku djačku menzu u Zagrebu. Židovsko akademsko potporno društvo u Zagrebu primlo je za židovsku djačku menzu slijedeće prinose: Bač K 420, Banjaluka K 600, Bjeiljina K 1270, Čakovac 1110, Našice 140, Pančevo 2000, Subotica 6500, Veliki Bečkerek K 6630, g. Ljudevit Lauš, Zagreb, K 400, g. Ignac Morvay, Zagreb, K 1000, g. Ervin Weiss, Zagreb, K 1000.

»Gideon«. Izašao je 5. broj glasnika saveza žid. omlad. udruženja s ovim sadržajem: Pismo iz jednog žid. centra. — Đuka Kohn: Dr. Leon Pinsker. — Leon Perić: Židov. prosvjetni rad u Wienu. — Josef Behar: Otrgnuti list. — Jula Weiner: Odgajanje u porodici. — Halučeva oporuka. — Jedan žid. herojski ep. — Iz knjige proroka Ezekijela. — Rebeka. — Iz pokreta. — Naručuje se: Zagreb, Ilica 31, III. kat. Godišnja pret-plata 24 dinara.

Tiskovni fond. U prošlom broju iskazano je M. J. Eškenazi, Nova Gradiška, K 20, mjesto M. J. Eškenazi, Bos. Gra-

diška, K 40. — Nadalje pripislaše: Hugo Adler, Požega, K 280; Ela Mašan-sker, Zagreb, K 280; iz Travnika Abraham Konfort K 40, Haim Papo K 40, Moric Montilja K 20, Rafael Levi K 20. — Darovateljima najljepše zahva-ljujemo!

OLGICA FISCHER LJUDEVIT POLLAK

zaručeni

Požega

Osijek

ANČA ABRAHAMSOHN, rođj. Sommer
MARKO ABRAHAMSOHN

vjenčani.

Osijek, u februaru 1922.

WIENER BANK-VEREIN HRVATSKA PODRUŽNICA

Jelačićev trg broj 5. — ZAGREB — Jelačićev trg broj 5.

WIENER BANK-VEREIN, Filijala Beograd, Jakšićeva ulica br. 3. Brzajavni naslov: „Bankverein“. — Uplaćena dionička glavnice i pričuve: **K 900.000.000** —

Obavlja

Kupuje i prodaje sve vrsti inostranog kovano-g novca i novčanica. — Podjeljuje predj-move na vrijednosne papire.

svekolike

Prezima burzovne naloge na sve tu- i inozemne burze

bankovne

Eskontire i unovčuje mjenice i devize. — Podjeljuje naplatne porezne i vjeresije na tekući račun.

transakcije

Izdaje kreditna pisma na sva veća tu- i ino-zemna mjesta.

Preuzima uloške uz najpovoljnije ukamaćenje prema pogodbi. — Finansira indu-strijska poduzeća. — Posebni američanski odio

IMPORTNA KUĆA

D. HIRSCHL I DRUG

8 AKADEMSKI TRG. ZAGREB AKADEMSKI TRG 8

TELEFON BROJ 13—31.

TELEGRAM: HISCOMP.

nudja na veliko. manufakturnu robu

DIONIČKO DRUSTVO „MERKUR“

VELETRGOVINA I KONFEKCIJA PAPIRA

TELEFON:
17—95

ZAGREB
ILICA 31

BRZOJAVI:
PAPMERKUR

Veletrgovina Vlastiti proizvod
pisaćeg, risaćeg, novinskog, te omot- bilježnica, notesa, blokova i konfek-
nog papira cija svih proizvoda i papira

Tvorničko skladište
kuverata, te pisaćeg i risaćeg pribora

STROJARSKO DRUŠTVO

SILA

BUČAN,
ERŠIŠNIK
I HANDL

TELEFON:
22-94

BRZOJAVI:
SILA ZAGREB

ZAGREB
DRAŠKOVIĆEVA UL. BR. 11

POPRAVLJA, MONTIRA, IZRADJUJE I
PRODAJE STROJEVE I STROJNE DI-
JELOVE. — PRODAJA STROJARSKOG
MATERIJALA. — LJEVAONICA ŽELJEZA
I KOVINA.

TRGOVCI!

Prlje nego li što pokrijete vaše potrebe u kolonijalnoj, delikatesnoj i živežnoj robi, zatražite cijenik veletrgovine

Arnold Fleischhacker
ZAGREB

Marovska ul. 18

Telefon 9—38

Opće poznata brza i solidna podvorba

JAAR JUGOSLAVIA

Darivanjem drveta za maslinovu šumu

JAAR JUGOSLAVIA U PALESTINI

saradjuje se najneposrednije na obnovi Erec Jisraela

Svako drvo je od neprocijenjive vrijednosti za unapredjenje klimatskih, sanitarnih i ekonomskih prilika u svetoj zemlji

Cijoniste, Židovi!

Darujte s toga za

Jaar Jugoslavia!

Na veliko! Na veliko!

Vanilija-Bourbon

berber i kalifat datulja, kandirano voće, malaga grozdje itd. uz najjeftiniju cijenu kod tt.

J. DRAGONER
Zagreb, Nikolićeva ulica 4.

Čast nam je obavijestiti, da smo našu radnju preselili iz

Trenkove ulice 20

u

Ilicu broj 45Ferdo Schwarz i drug
Skladište D. M. C. robe

Jedino najveće specijalno skladište kratke nakitne i pletene robe samo na veliko, niske cijene, solidna podvorba

Dragutin Ullmann, Zagreb
Ilica 36 Ilica 36**inštalacioni zavod MILAN FREIBERGER****ZAGREB**Bakačeva ulica 5.
Telefon broj 6-14.

Uvadjanje elektr. pogona (centrala), Dynamo strojeva, elektromotora, elektr. rasvjete, kućnih telefona. Preuzima sve popravke iste struke.

1700

KROJAČKA DVORANA ZA GOSPODU

HINKO GRAF**ZAGREB**

BERISLAVIĆEVA ULICA 4

Izrađuje odijela najmodernijeg kroja. — Veliki izbor engleskih prvorazrednih štofova. Cijene umjerene!

„GOLUB“ **„ГОЛУБ“**

ZASTITNI ZNAK

JE NAJBOLJI PAMUK

ZASTUPSTVO I SKLADIŠTE

A. ROMANO**ZAGREB**

AKADEMIČKI TRG BR. 8

ANILINSKE BOJE

velike količine samo prvovrsnu njemačku robu nudi

Gerber i Löwinger, Zagreb
Vlaška ulica broj 24

Telefon br. 23-22 Brzovani: Gerlov

Zahtjevajte ojenike!

CARINSKA I TRANSPORT. POSLOVNICA**MILAN WEISS - ZAGREB**SUTERAIN - GJORGJIĆEVA ULICA 9 - SUTERAIN
TELEFON INTERURBAN 4-93

VRŠI SVE VRSTE CARINJENJA UVOZNO, IZVOZNO I PREVOZNO - DAJE STRUČNO OBAVEŠTENJE O STOPI ČARINE - PRIMA ZASTUPSTVO KOD NADLEŽNIH VLASTI U CARINSKIM SPOROVIMA

Tvorničko skladište engleskih i čeških **štofova** i manufakturne robe**Ljudevit Stiasny - Zagreb**

Brzovani: „Lasny“

Samostanska ulica broj 3

Telefon br. 26-46

Koncesijonirani berzijanski agent i komisijona radnja

Prima posredovanje hrane, mlinskih proizvoda, životnih namirnica i kolonijalne robe, koje sa najvećom tačnošću obavlja za tuđi račun. Prima komisijonu robu u vlastite magazine prodaje radi.

Rajic i Lederer **Novi Sad**
(Wagnerova palača)Telefon: kancelarija 3-97 Brzovani: Rader
stan 42

Tekući račun kod Gradjanske Banke Hilijala Novi Sad

PRISPJELO**KONAC****MIEDER - PAS - METLA****CTI ARTIKLI: AIDA, LUCIA, MARIA, GEISHA, ORO, INTRA, TRIPOLI, UNTERFADEN ITD.**

RAZNI PAMUCI ZA PLETENJE ČARAPA, ŠKOLSKI PAMUK 2/20, ČARAPPE MUŠKE, ŽENSKE I DJEČJE, ZIMSKE I FLOR. KAO I OSTALA KRATKA ROBA KOD TVRDKE

BRAĆA WALDER I DRUG

ZAGREB - JELAČIĆEV TRG BROJ 23.

BRZOJAVI: »BEWA«, ZAGREB

VANJSKE NAUČBE IZVRŠUJU SE TOČNO I SAVJESNO**„Samum“**Glavno skladište cigaretpapira
Albert L. Ozmo, Sarajevo
Kralja Petra ulica 23
Telefon 805**„Abadie“**

sve vrsti

VREĆE

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugaj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-65

Kupujemo sve vrsti upotrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posudjivanje nepremovnih ponjava**Asbestni skrlijevac**

cement, vapno, opeke, betonsko gvožđe, traverze i sav gradjevni alat, te materijal prodaje na veliko:

GRADIVO „trgovačko društvo za promet gradjevnim i tehničkim materijalom“ZAGREB Bogovićeva ulica br. 3
Telefon 5-55 Brzovani „Gradivo“